

ВЛАДИМИР СВИНТИЛА

ЧАШАТА НА ЖИВОТА

chitanka.info

В града живеел Златан и както показва името му, бил момче-златарче. Много хубаво ковял среброто. Ще ти направи обица да трепере от хубост. Младото момиче не смее да я сложи на ухото си. Пък едни сребърни чаши правил в турския стил „лале“, да не ти разказвам. А правел и църковна утвар, и мощохранителници, и обковки за евангелия, които са за чудо и за приказ. Това за спасението на душата си. Защото много работил за мирската суета. Но като човек мирянин, естествено, не е за осъждане. Нас всички впрочем ще ни съди друг.

И веднъж, като си седял в дюкяна, дошел^[1] при него един много важен турчин с трима сеймени и там на място му поръчал да изкове шест сребърни чаши, високи, вински, и една сребърна тепсия за поднос. И му казал какви ще бъдат чашите. Пък нашият бил схватлив, рекъл:

— Ще станат, ефенди, за чудо и приказ ще станат.

И големецът си отишъл доволен.

Дошел той наесен, както се уговорили, майсторът извадил от едно меше чашите и подноса. Гледа боят, ще му изхвъркнат очите: такава красота!

Минало що минало, дошел пак, да изкове на двете му жени по един и същ кован колан, който отпред се затваря като змия, която налапва опашката си.

Работата била трудна. От сребро да направиш хем змийско тяло, хем коланът да е плосък, да не убива. Но на Златан всичко му идело отръка. Направил той и коланите на жените.

Платил му боят богато и си излязъл.

А минало, каквото се минало, нашият Златан забелязал, че ония, сеймените на бея, много често шетат по чаршията и се заглеждат в неговия дюкян. За грабеж не можело да става и дума. Боят бил сто пъти по-богат от него.

Нямало от какво да се страхува.

Но както си работел на малкия златарски дюкян, вдигне глава и току види, че някой от сеймените наднича през пенджерата. И го гледали с едни такива зли очи.

Веднъж влязъл един от сеймените, позавъртял се, изсумтял и пак излязъл. А Златан с кожената престилка и с папуците изскочил подире му:

— Абе аго, какво съм направил, какво има, та сè се въртите пред дюкяна ми. И чашите, и коланите изковах, както ми бяха заръчани. Нито от среброто съм скрил нещо, нито от камъните. Всичко теглихме с бея на везната.

Сейменът не му казал нищо, само го изгледал с лош поглед, връцнал се и си отишъл.

Пък на следващия ден тримата сеймени пак минали край дюкяна, но не надзърнали.

А на следващия ден минали. И тримата надзърнали през вратата.

И един ден ето какво станало. В дюкяна влязъл пак един от сеймените и махнал с ръка на калфите да излязат. Пък те само това и чакали.

— Виж — рекъл на турски сейменът. — Голям страх ти сторихме, пък ти не избяга. Агата ни каза да ти речем да престанеш със занаята. Залови се за друго: земята ори или за търговия. Пък повече сребро да не хващаш.

— Че как така да не хващам.

— Агата не иска да направиш и другиму, каквото си направил за него. Исква майсторията ти за него да остане. Пък ако не, видиш ли пушката? Едноока е, но затова пък точно вижда. — И си отишъл.

Пък Златан почнал да се вайка след него:

— Че как да си оставя занаята, когато ние сме си златари, откакто се помни. Прадядо ми е направил гривна на ханъматата на първия паша, дето дошъл да седи на земята ни. И на старите боляри, на бана и на баницата са направили украси. Че как да го оставя, когато ми е тука душата...

А оня вървял сърдит, не се озърнал, не отговорил.

Почнал да мисли Златан какво да прави. Но дълго не мислил. Един ден по икиндия влезли тримата в дюкяна му и му направили знак да се стяга, да върви с тях.

— Свърши се — рекъл си Златан, метнал синьото сетре, оправил си силияха и тръгнал пред тримата ни жив, ни умрял.

Минали край църквата, а той вътрешно се помолил да е лека смъртта му. Минали край новата часовникова камбанария, а той се простил с нея, като със сестрица. Минали тримата покрай табиите и излезли из града.

Много не ходили. Спрели в една колиба и там нощували. На сутринта пак го подкарали и право към планината. Дошли ей тука на онази поляна, по икиндия. Свалили го на земята и почнали да го бият с прикладите пред очите на монасите. Пък те не знаели нито кой е, нито защо го бият.

Били го с прикладите на пушките и когато решили, че са му взели душата, отишли си.

Пък никой от монасите не посмял да отвори голямата кована порта, да внесе тялото му.

Ударили монасите камбаната и останали на всенощно бдение. Молели се на св. Никола, наш закрилник, ако е зъл човек, душманин на хората, битият да загине! Ако е човек-християнин и праведен, да се спаси.

Цялата нощ се молили.

А на сутринта отишли да го видят — мравките го били налазили: „Този — рекли — няма да го бъде“. Но нали е човещина, нали в монаха живее притчата за добрия самарянин, внесли човека в една килия, измили раните му с медена вода и видели, че живее.

Две седмици било златарчето между живота и смъртта. А да го напусне душата му, и пак се върне! Пък монасите драли овци от манастирското стадо, завивали бития в кървавите им кожи. Така го и спасили.

Дошло на себе си златарчето и изплакало на игумена своята неволя.

А игуменът рекъл:

— Сам бог е вложил в ръцете ти дарбата на златото. И който е против дарбата ти, е против бога. Да не му е просто!

Така златарчето Златан останало в манастира. С монасите се моли в църквата, с тях оре, с тях се храни.

А веднъж се явило то при отца игумена и рекло:

— Не е спокойна душата ми. В къщи вече знаят къде съм, пратиха ми хабер тук да стоя. Ще остана. Но не съм ви за оран — двете ми ръце непрекъснато търсят чукчето и малката златарска наковалня.

И тогава ходили монаси в дома му, прибрали от дюкяна му, вече затворен, едно-друго. И прибраното донесли тук. И златарчето си направило килия до магерницата с пещ и каквото трябва и почнало да кове за манастира.

Станало това, което го няма никъде — манастирски златар. Тук, разбира се, пръстени, гривни, обици никому не са нужни. За това пък обковки, мощохранителница, дарохранителници, потири винаги трябва. И той такива работел. Неколцина от братята, на които този занаят иде отръки, взели да му чиракуват. Така се родили нашите монаси златари, които години ковали сребро в манастира. Прочули се, че почнали да идват от други манастири, да искат да им се направи това-онова.

Златан прекарал сред братята десетина години. Идвали жена му и синовете му да го видят на големи празници. Жена му се върнала при братята си и гледала децата при жив баща като сираци. Защото за работата си в манастира, както е с всички, Златан получавал само една чорба, манастирска. Така се живее тук.

Един ден дошла вест, че този, боят, който искал да го трепе, за да не прани никому другиму хубави работи, умрял от невярна болест. Така умират всички насилници. Златан си взел торбичката и се върнал със синовете си, които били пораснали в града.

Отворил той стария дюкян и пак запяло чукчето върху малката наковалня. Хората се тълпели в дюкяна му да го гледат, като че бил възкръснал. Зер имало и такива, които забравили, че някога е бил баш майстор. Човешката памет е кратка.

Но виждаш ли какво станало? Няма го вече стария майстор. Златан не бил вече предишния златар. Абе хубаво ще ти направи и гривна, и обица, но не греели вече неговите работи с онази чиста радост, не треперели от красота в ръката на човека.

И за него казвали: „Боят го уби“. В смисъл, че той убил у човека майстора.

Стигали тия думи до ушите на златарчето, а то само ще се усмихне.

— Нищо — казвало — нужни са всякакви майстори. И по-първи, и не толкова добри.

А то каква била работата. Майсторчето се бояло да прави хубави работи като преди. Все се бояло да не би историята из се повтори. Друг да иска да му вземе живота, за да не прави и за другите.

В душата на майстора останал един страх. Самото негово изкуство, което е благодат за човека, се обръщало против него. Няма животът му враг, по-голям от собствените му ръце. Да речем, тези ръце

ще изчукат някой красив потир, а този, който купи, от благодарност ще търси начин да го убие.

Ето защо златарчето, дето се вика, разваляло само работата. Почне я добре, а няма да я доизкусури. Но въпреки това търсели го хората, поминавал. Пък той, Златан, не искал вече нищо друго: да го оставят да живее, да се радва на синьото небе, че и на божията светлина.

Пък синовете му като пораснали, не им дал да работят златарство. Пратил ги по други занаяти: кой абаджия, кой кундурджия. За аба и за кундури никой няма да стане жертва.

Ходили хора при него, плачели се, окайвали го, молели го да се сети за старото си майсторство, да направи нещо, което да напомня за голямото му прежно изкуство. Златан само се усмихвал: „Не знам, каже — как се прави“ или „забравил съм“. Тънка работа не хващал. Боял се човекът да създава красота.

Така мислели всички. Пък Златан, като останел сам, хващал чукчето и изкарвал някоя сребърна работа като дантела. Всякакви чудесни правел за себе си, но ги оставял в едно желязно сандъче да ги намерят след смъртта му. А след смъртта му наистина се намерили.

Но докато бил жив, за това никой не знаел — нито жена му, нито децата му. До седемдесет удара с приклад броили на Златан, когато турците го били и изпаднал в несвяст. И когато оздравял, решил, че това е знак: че до седемдесет години ще живее. С такава мисъл живял.

Както работи, току ще остави чукчето и ще се замисли. Па ще каже: „Хубав е божият свят“. Или ще каже: „Хубаво е да се живее“. И с всички бил много добър, все повтарял, че животът е даден веднъж на човека и затова велик грях е да се отнема живот.

И веднъж, вече човек на години, дошел на гости на манастира. Още бил жив старият игумен, оня, дето го прибрал от поляната.

— Отец — рекъл, — донесъл съм подарък на манастира от благодарност за стореното добро. — И извадил от дисагите една висока сребърна чаша.

Плеснал с ръце игуменът, като видял такава хубост. Извикал някой от братята да ѝ се порадват.

Чашата била цялата в цветове и плодове, ковани, искам да кажа. Но не били рисувани, а се издавали един пръст върху дръжката и върху

горната ѝ част. Пълзели едни лози по нея, цъфтели едни цветя, птици кълвели зърната на лозницата и кацали върху крехките стръкове.

— Ама това не е чаша за причестение — казал игуменът.

— Не е — казал златарят. — Това е чашата на живота.

— Как така — казал игуменът, — чашата на Възкресението?

— Не — казал Златан. — Това е чашата на живота. Тя е за хората, докато са живи и здрави, да пият от нея вино или вода, какъвто им е нравът. И да чувствуват как питието протича по всичките им жили. Тази чаша е да я държи в ръката си човекът, додето е бодър. Тя не е чаша на причестението — чаша на живота е тя.

Турили я на светия престол, защото къде да я турят? Но в нея никога не сипвали вино за комка. Само ако някой се разболе, му давали да пие от нея: медовина, малиново вино, че дори и чиста ракия. И е имало случаи болните да се поправят. Защото тя е чаша на живота. И аз съм пил от нея. Вкусът и на водата, и на виното е друг. И ще ти кажа защо е така: погледът се упива от нейната красота и соковете на плодовете текат по жилите на човека, както сокът тича в стеблото на младата лоза.

— Наскоро след това господ го прибрал при себе си. Но на плочата, дето я сложили на гроба му, издялали по негова молба една такава чаша. Както на други правят на плочите рало или ножици, според занаята — може да им потрябват на оня свят, макар там никой да не оре и да няма терзии.

И виж какво си мисля: когато Златан се съземал там, след оня бой, който е трябвало да бъде последен, когато мравките са го налазили, стигнала е до ухото му песента на радостните птици. И той е залюбил завинаги тази песен.

Любовта му към грешния мир е била греховна любов. Човекът не трябва да обича този мир на суетата. Ето защо не слагат в чашата на живота вино за комка. Но пък кой наистина може да обърне гръб на божия мир, на прекрасните звезди и на белите цветя на поляните? Ето защо все пак пазили едно столетие чашата на живота върху самия престол. Тази чаша, тя сбърка и иноците. Нито да се разделим с нея, нито да я махнем.

— Кажи, толкова ли е красив животът, че ни заслепява, или ние само си мислим така? Ти си чел много книги, кажи, просвети ни. Да мразим ли грешния мир, или да живеем като Златан, вечно с чашата на

живота в ръка, вечно жадни за всяка негова глътка? Или това е наша човешка измама. Кажи, ти си учен, чел си повече от нас непросветените, просвети ни...

---

[1] Запазен е правописът на думите както на хартията. — Бел.кор.ел.изд. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.